



II. Uluslararası Felsefe Kongresi

11-13 Ekim 2012

Bursa / Türkiye

Şehir ve Felsefe

II. International Philosophy Congress

11-13 October 2012

Bursa / Turkey

The City and Philosophy

Editor/Editor

Gürkan Kaya - A.Kadir Çüçen

Tam Metinler / Full Text

II. ULUSLARARASI
FELSEFE
KONGRESİ

“Şehir
ve
Felsefe”

Bildirir Tam Metinleri

11-13 Ekim 2012

Uludağ Üniversitesi
Bursa-Türkiye

II. INTERNATIONAL
PHILOSOPHY
CONGRESS

“The City
and
Philosophy”

Full Texts

11-13 October 2012

*Uludağ University
Bursa-Turkey*

Onursal Kurul

Honorary Board

Bölümün kuruluşunda ve gelişmesinde katkıları bulunan akademisyenler:

Academics who have contributed to the establishment and the development of the Department.

Bilim Kurulu

Academic Board

*[Alfabetik Sırayla]
[In Alphabetical Order]*

Prof. Dr. Arda Denkel
Prof. Dr. Betül Çotuksöken
Prof. Dr. Harun Tepe
Prof. Dr. İoanna Kuçuradi
Prof. Dr. Kurtuluş Dinçer
Prof. Dr. Sevgi İyi
Prof. Dr. Zekiye Kutlusoy
Doç. Dr. İsmail Demirdöven
Doç. Dr. Uğur Ekren
Yrd. Doç. Dr. Tüten Ağı
Dr. İsmail Serin
Afıtap Boz

Prof. Dr. Abdullah Kaygı
Prof. Dr. Ahmet İnam
Prof. Dr. Ali Osman Gündoğan
Prof. Dr. Ayhan Bıçak
Prof. Dr. Betül Çotuksöken
Prof. Dr. Celal Türer
Prof. Dr. Cemal Güzel
Prof. Dr. David Grünberg
Prof. Dr. Doğan Özlem
Prof. Dr. Hakan Poyraz
Prof. Dr. Harun Tepe
Prof. Dr. Hasan Ertürk
Prof. Dr. Hüseyin Gazi Topdemir
Prof. Dr. Kenan Gürsoy
Prof. Dr. Kubilay Aysevener
Prof. Dr. Kurtuluş Dinçer
Prof. Dr. Neşet Toki
Prof. Dr. Ömer Naci Soykan
Prof. Dr. Sabri Büyükdüvenci
Prof. Dr. Saffet Babür
Prof. Dr. Sinan Özbek
Prof. Dr. Solmaz Zelyut
Prof. Dr. Şafak Ural
Prof. Dr. Tülin Bumin
Prof. Dr. Yasin Ceylan
Prof. Dr. Zeynep Direk

Çağrılı Konuşmacılar

Confirmed Keynote Speakers

Prof. Dr. Gabriel Vargas Lozano
Prof. Dr. İoanna Kuçuradi
Prof. Dr. Şafak Ural

Düzenleme Kurulu

Organising Board

Kongre Başkanı/

Congress Chair

Prof. Dr. A. Kadir Çüçen

Akademik Koordinatör

Academic Coordinators

Doç. Dr. Metin Becermen
Uludağ Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Elif Nuyan,
Uludağ Üniversitesi

Genel Koordinatör

General Coordinator

Dişhekimî Gürkan Kaya

Grafik Tasarım

Graphic Design by

Gönül Kaya M.A.



ISBN / 978-605-5382-54-4

Basım Yılı ve Yeri / 1. Baskı; Şubat 2013, AKMAT / Bursa



BURSA
KÜLTÜR A.Ş.

Yapım / © 2013 Bursa Kültür A.Ş. Bu kitabın tüm yayın hakları Bursa Kültür A.Ş.'ye aittir. Yazılı izin olmadan kısmen ya da tamamen yeniden basılamaz.

Dağıtım / Bursa Kültür A.Ş. - Merinos Atatürk Kongre Kültür Merkezi B Kapısı Osmangazi-Bursa/Türkiye
Tel: +90 224 253 26 46 Faks: +90 224 253 14 85 info@bursakultur.com / www.bursakultur.com

ŞEHİR BİLİNCİ/ŞEHRİN BİLİNCİ

Şafak URAL¹

“Şehir bilinci nedir?” sorusunu “şehir nedir?” sorusuyla bağlantılı olarak ele almaya çalışacağım.

“Şehir nedir?” sorusunu öncelikle şehrin bazı maddi veya fiziksel özelliklerine bakarak cevaplayabiliriz. Bir şehrin fiziksel özellikleri olarak da o şehrin ulaşım koşulları, ortak yaşama yerleri, mimari özellikleri, kültür ve spor açısından sunduğu olanaklar dikkate alınabilir. “Şehir nedir?” sorusunun fiziksel ve ölçülebilir bir diğer boyutu, onun sosyolojik özellikleriyle de bağlantılıdır. Nitekim o şehrin bireylerinin eğitim seviyesi, bir liman şehri ya da bir fabrika şehri olması ya da turizme yönelik alanları, tarihi yerleri bir yönüyle o şehrin sosyolojik özelliklerini belirler. Bu özellikler aynı zamanda “şehir nedir?” sorusuna verilebilecek cevapları da oluşturacaktır.

Şehrin üzerine kurulduğu coğrafi mekan da yine o şehrin fiziksel özelliklerini belirleyen temel bir etken olarak karşımıza çıkar. Bir şehri karakterize eden diğer özellikler arasında hiç kuşkusuz o şehrin tarihi geçmişinin ve şu anda sahip olduğu teknolojik olanakların da altını çizerek dikkate almak gerekir.

«Şehir nedir» sorusuna bir ölçüde felsefi bir cevap vermek istersek, şehrin medeniyetle olan ilişkisinden sözlememiz gerekir. Şehrin, medeniyetin doğduğu yer olarak görülmesi, söz konusu sorunun bu yönden cevaplandırılmasına olanak verecektir. Nitekim şehir, sahip olduğu çeşitli maddi olanaklar sayesinde, kültürün ve medeniyetin oluşmasına zemin hazırlar. Ve hiç kuşkusuz kültür, bir şehri koruyup kollayan, gelişimini doğrudan belirleyen bir özelliği ifade eder.

Şehir, sahip olduğu maddi zenginlik, sosyal organizasyonlar gibi etkenlere bağlı olarak bireysel becerilerin ortaya çıkmasına imkan verir. Bireysel beceriler kolayca tahmin edilebileceği gibi bilim dışında sanat ve spor alanlarında da temel ve kurucu unsurlardır. Bireysel beceriler, ancak uygun koşulların sağlanmasıyla gelişebilir ve ortaya çıkabilir. Bu koşullar maddi ve sosyal yapı dışında iletişim ve ulaşım da yakın ilgi içindedir. Bu çerçevede hukuki yapıyı ayrıca dikkate almak gerekir. Hukuk, bireylerin haklarını güvence altına alabilmenin temel koşuludur. Bireylerin haklarının yasalarla korunmadığı yerde, birey haklarının yasalarla güvence altına alınmadığı bir toplumda, bireysel becerilerin ortaya çıkması beklenemez. Bireysel becerilerin güvencesi sadece ve ancak yasalarla.

Görüldüğü gibi «şehir nedir?» sorusunu, yukarıda işaret ettiğim çerçevede ve geniş bir açıdan cevaplandırabiliriz. Bu özellikler aynı zamanda bir şehrin bilincinin oluşmasına olanak veren temel unsurlardır. Çünkü aşağıda ayrıca işaret edeceğim gibi, şehir(in) bilincinin maddi dayanakları bu gibi unsurlardır; fakat ne var ki bilinç'in, fiziksel bir özellik olmadığı da ortadır.

Her şehir kendi bilincine sahiptir. Şehrin bilinci bireylerin bilincini belirler; ama şehir bilinci bireylerin bilincinden bağımsız değildir.

Birey bilinci tamamen bireyin kendisiyle ilgilidir; yani kişiseldir. Fakat şehir bilinci bireye aktarır; yani onun bilincini biçimlendirir. Dolayısıyla bilinç, bireysel olmasına ve yalnızca birey ile varlık kazanmasına karşılık, şehir ile özel bir ilişki içinde bulunur.

1 (Prof. Dr.) İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Mantık Anabilim Dalı. safakural@safakural.com; www.safakural.com

Bilinç denildiğinde insanın nörolojik, fizyolojik psikolojik ve biyolojik özelliklerini elbette özellikle dikkate almak gerekir. İnsan bilinci aynı zamanda toplumsal ekonomik koşullarla ve fiziki çevreyle de ilgi içindedir. Şehir, bütün bu gibi (dış) etkenlerin arasına, bireyin bilincinin oluşmasında ayrıcalıklı bir yere sahiptir.

Doğduğumuz yer anılarımızın, kişiliğimizin, alışkanlıklarımızın, karakterimizin ayrılmaz bir parçasıdır. Hatıralarımız, tutkularımız, sevinçlerimiz, üzüntülerimiz, mutluluklarımız, öfkelerimiz, yani çeşitli duygularımız hep bir yere aittir ve bir yerde gerçekleşirler. Mekan, duyguların taşıyıcısıdır; çünkü her türlü duyguyu bir yerde yaşarız. Doğduğumuz yer, çocukluğumuzun geçtiği yer duygularımız içinde ayrıcalıklı bir yere sahiptirler. İşte bu yüzden şehir, ama özellikle doğduğumuz veya bizde belirli bir hatırası olan şehir, bilincimizi ve kişiliğimizi biçimleyen, oluşturan bir mekandır.

Doğduğumuz şehri terk etmiş olabiliriz. Çok farklı yerlerde yaşamış ve hayatımızı bir gezgin gibi farklı yerlerde geçirmiş de olabiliriz. Ne var ki doğduğumuz yer bizi asla terk etmez; o hep peşimizden gelir.

Doğduğumuz yer elbette bir şehir olmayabilir, fakat sonuç değişmeyecektir. Çünkü böyle bir durumda, bir şehir olarak değil, bir köy veya kasaba olarak, ama sonuçta bir mekan olarak doğduğumuz yer bizi etkileyecektir.

Mekan bizi özgürleştirir. Çünkü mekan, sahip olduğu özelliklere bağlı olarak, duygularımızı en geniş, en yoğun şekilde yaşama olanağı sunar, sunabilir. Gidebilmek, görebilmek, yaşayabilmek hep bir mekan sayesinde mümkündür. Anılarımız, bir mekanın sahip olduğu olanaklara bağlı olarak çeşitlenir ve farklı boyutlar kazanabilir. Yani mekan, sahip olduğu olanaklara bağlı olarak, anılarımızı daha fazla kuşatabilir. Onların daha yoğun, daha geniş kuşatılmasına ve dolayısıyla çok daha çeşitli olarak yaşanabilmesine olanak verir.

Şehrin bu açıdan sunduğu veya sunabileceği olanaklar, yukarıda “şehir nedir” sorusu vesilesiyle işaret etmiş olduğum sosyal, kültürel, ekonomik olanakların ve fiziksel açıdan sahip olduğu çeşitli özelliklerin ayrılmaz bir parçasını oluşturur.

Şehir organize olabildiği ölçüde sahip olduğu olanakların kullanılmasına izin verir. Organize bir şehir daima daha geniş bir bilince sahip olacaktır; ve ancak bu sayede bireylerin bilincini daha geniş bir çerçevede etkileyip biçimlendirebilecektir.

Şehri diğer yerleşim birimlerinden ayıran özellik, duygularımızı daha büyük ve geniş ölçekte yaşamamıza olanak vermesidir. Bu durum bir üstünlük anlamına gelmeyebilir; ama üzerinde durulması gereken bir faktördür. Şehir, bireylerin bilinci üzerine etki yapabilen bir özellikte olduğu için, sahip olduğu olanaklara bağlı olarak onlara daha geniş özgürlük alanları kazandırabilir. Mekan, bireyin özgürleşme aracıdır. Bireyin sadece duygularının değil yeteneklerinin de gelişmesine ve ortaya çıkmasına daha geniş ölçüde katkı sağlayabilir.

Şehrin bilincinin bireyin bilinciyle olan iletişimini de bu noktada kurgulayabiliriz. Her şehir kendine özgü bir bilince sahiptir ve bu da ancak bireylerin bilincinde gözlenebilir. Her birey şehrin bilincini kendine göre biçimler.

Sokaktaki bir ağaç elbette benden bağımsızdır; ama çocukluğu o sokakta geçmiş insanların bilincinden bağımsız değildir. O ağaç her bireyin bilincinde o bireye göre bir varlık kazanır. Bir nesneye ilişkin hatıralarımız ve duygularımız ne kadar çok ise o nesnenin bilincindeki yeri de o oranda büyüktür. Dolayısıyla da her şehir, sahip olduğu olanaklara bağlı olarak, bireylerin bilincinde varlık kazanacaktır. Daha doğrusu her birey o şehir kendi bil-

incinde farklı boyutta ve derinlikte varlık kazandırır.

Kolayca görebileceği gibi, bir şehrin bireylerin bilincini biçimlemesi, sunduğu olanaklardan bağımsız olamaz. İşte bu da hiç kuşkusuz, bir şehrin bilincinin benim bilincimi oluşturmaya ve biçimlemesidir.

Şehrin bilinci, ancak ve sadece insan bilincinde ortaya çıkabilir; yani, insan bilincinde varlık kazanabilir. Her birey, şehrin bilincini kendi bilincine çevirir, kendisi açısından yorumlar, kendine göre anlamlandırır. Şehrin bilincini somut bir dil ile ifade edemeyiz. Şehrin mimari yapısını, şehrin sosyolojik özelliklerini, kültürel, tarihi özelliklerini somut bir dil ile anlatabiliriz. Fakat şehrin bilincini somut bir dil ile anlatamayız. Çünkü şehrin bilinci, her bireyin bilincinde ve o bireye özgü bir şekilde, yani farklı bir şekilde gerçekleşir. Benim bir sokağın başındaki ağaç ile olan ilgim, aynı sokakta, aynı şehirde, aynı şekilde yaşamış insanların bilincinden farklıdır. Aynı sokakta doğduğumuz arkadaşlarımızı düşünelim. O sokağı karakterize eden bir ev, benim için diğer arkadaşımın göre farklı bir anlam taşır. Çünkü benim orada korktuğum bir olay, sevdiğim bir olay, nefret ettiğim bir olay gerçekleşmiştir. İşte o hadise, benim bilincimde bu anlamda varlık kazanır. Şehrin bilinci, bu tek tek nesnelerin tamamıdır; ve şehir bana benim hatıralarım ölçüsünde bir değer katar. Yaşananlar farklıdır ama çevre aynıdır. Binalar, parklar, caddeler aynıdır ama orada yaşananlar, bireylerin orada yaşadıkları, anıları farklıdır.

Benim nesnelerle olan ilişkim benim bilincimin bir parçasıdır. Eğer bilinç benim hareketlerimi, karakterimi, davranışlarımı yönlendiren bir özellik ise, fiziki çevre hiç kuşkusuz bu yönlendirmede öncelikli bir konumda bulunacaktır. Çünkü aslında beni yönlendiren, benim hatıralarımdır, benim anılarımdır. İşte bunlar belli bir coğrafi bölgeye aittirler; ve bu coğrafi bölge, bir mekandır, yani bir şehirdir.

“Şehrin bilinci” dediğim zaman, işte bu anlamda benim bilincimi biçimleyen özelliği kastediyorum. Caddeler, sokaklar, evler, spor alanları insan olmadan bir anlam ifade etmezler. Ben onlardan yararlanırım. Şehir, sunduğu olanakları ölçüsünde zengindir. Bu olanaklar benim kişisel yaşamımın bir parçası olduğunca, o nesnelerle ve nesnelerle ilgi içindeki hatıralarım ortaya çıktıkça bilincimin kurucu unsurları haline gelirler. Bir spor alanı, benim içerisinde spor yaptığım alan olmanın ötesinde bir müsabaka kazanmış isem artık o benim için farklı bir anlam ifade edecektir. O şehir, bir mekan olarak o duygumu yaşadığım yer olacaktır. Sevdiğim, nefret ettiğim, aşık olduğum veya korktuğum yer bir mekandır. O bir bölgedir, o bir şehirdir. İşte şehrin bilinci, bu anlamda benim bilincimi oluşturabilir.

Bir bakıma şehir, caddelerden, ağaçlardan, evlerden ibarettir; ama herkes o şehirde kendine özgü bir bilinç, yani kendi bilincini oluşturur. Şehrin bilinci, sunduğu olanaklarla ilişkilidir. Bir şehir ne kadar çok maddi olanaklara sahipse benim yaşamım da o oranda zenginleşecektir; benim yaşamım, benim bilincimi o oranda genişletecektir. Bireyler bilinçlerini genişlettikçe, yaşantılarını zenginleştirdikçe medeniyetten pay alabilirler. Dolayısıyla şehir ile bireyin bilinci arasındaki ilişki, biraz evvel de işaret ettiğim gibi, şehrin sunduğu olanaklarla doğrudan ilişkilidir. Şehir bu çerçevede benim için varlık kazanacaktır.

Bütün bunlardan sonra şu soruyu tekrar sorabiliriz: “Şehir nedir?” Şehir o kadar çok şeyi gizler ki ve şehir o kadar çok şeyi yalnızca bana fısıldar ki... Şehir, sadece ikimizin konuştuğu, benimle O'nun arasında geçerli olan gizli bir dildir. Şehrin bilincini yalnızca ben anlarım. Şehrin bilinci, yalnızca bana bir şey söyler. Şehrin bilinci bana ne kadar çok şey söylerse bilinci de o kadar çok gelişmiş demektir. Ve bu bilinç hiç şüphesiz o şehir'in kültürel ve tarihi yapısının eşsiz bir sentezidir.

Şehir bilincinden söz etmek çok spekülâtif, çok havada kalan bir kavram olabilir. Ama benim bilincimde varlık kazanan ve benim bilincime varlık kazandıran bir başka nesneden, “şehir bilinci” dışında bir başka nesneden söz etme olanağımızın olabileceğini hiç sanmıyorum.

Bir noktaya özellikle dikkatinizi çekmek istiyorum. Hatıralar, umutlar, umutsuzluklar, hayaller, mutluluklar, kırıntılıklar hep bana aittirler, yani bireyseldirler. Ben olarak ve benimle birlikte varlık kazanırlar. Beni var kılan değerlerdir, tamamen benimdirler ve benimle mevcuttur. Ben varsam onlar da vardır. Onlara ben varlık kazandırırım. Onlar benimle varlık kazanırlar. Hem onlar bana varlık kazandırırılar hem ben onlara varlık kazandırırım. İşte bu anıların toplamı, bu benim bilincimi oluşturan tek tek anıların toplamı, fizik varlığımın çok ötesinde ve çok dışında bir özelliği ifade eder. Ben, fiziksel özelliklerimle mevcut olabilirim; ama asıl anıların bana varlık kazandırırılar, onlar benim kişiliğim, benim bilincimin bir parçasıdır. Şehir bu bilinci oluşturan en önemli etkidir. Ve eğer şehrin bir bilinci olmasaydı, benim bilincim de oluşamazdı. Şehrin bilinci, benim bilincimi kurgulayabildiği ölçüde değer taşır, önem taşır, derinlik taşır. Şehir, benim anılarımı belirlediği, bana sunduğu olanaklarla karakterize olur. Şehir bireyi suça itebilir ve şehir bireyi mutlu da kılabilir. Şehir, sahip olduğu bilinç ile insanları biçimler. Organize olmuş, geniş olanaklara sahip, duygularımızı gerçekleştirmeye olanak veren şehirler, insanları mutlu eden şehirlerdir. Şehir insanları mutlu edebileceği gibi, suça da itebilir. Birtakım kültürel etkinliklerin gerçekleştirilmesine veya şiddetin yaşanmasına izin vermek, yine şehrin özellikleri arasında yer alır.

Bireye baskı, bireyler üzerine şehrin kuracağı baskı, şehrin bir başka yönünü teşkil eder. Bireyler, şehrin baskısı altında kaldıkça bunahırlar ve o bireylerin kişilikleri ile bilinçleri o oranda daralır, çöker ve aynı zamanda o toplumda, o şehirde yaşayan insanları mutsuz kılar. Bu yönüyle şehir, fiziksel bir olgudur; ama bu olguya, benim bilincim bir anlam verir, bir değer katar. Tarihi binaları, tarihi eserleri olan bir şehir, bana bir şey söylüyorsa, benim bir anımı saklıyorsa, beni duygularımı harekete geçirerek bir yöne yönlendirebiliyorsa o zaman şehir, yaşayan bir şehirdir. Bazı şehirler vardır ki onlarla iletişim kurabilirsiniz. Bazı şehirler vardır ki kendisini dikte eder, baskı kurar ve sizi hareketsiz kılar. Bazı şehirler ise insanı mutlu eder, onun elektrikliğini hissedebilirsiniz. İşte bunlar, şehrin bilincini oluşturan özelliklerdir. Bir şehir size uzak olabilir, bir paylaşımı da olmayabilir, çünkü sizin onunla bir anınız yoktur. Gider görürsünüz fakat onu görmüş olmanın dışında bir duyguya sahip olamazsınız. Bazı şehirler sizi içine alır. İşte bu nokta şehrin bilinci ile sizin bilincinizin temas noktalarından birisidir. O şehrin bilincini dışardan birisi olarak paylaşabilir, onunla kendi yaşantınız arasında bir ilişki kurabilirsiniz.

Hangi duygumuzu bir mekandan bağımsız olarak yaşayabilir ve gerçekleştirebiliriz? Her yaşantı bir yere aittir. Yaşantı kişiseldir, benimle vardır ama hep somut bir şeye ve bir yere ilişkindir.

Yaşantılar sadece geçmiş değil, geleceği de ilgilendirir. Hayatımızı aslında bir yönünü gelecekteki yaşantılar üzerine kurarız. Tatil planları, dinlenme ve eğlenme planları, hep bir duyguyu yaşama isteğidir; ve hep bir yerde gerçekleşirler. Duygularımızı, beni ben yapan duygularımı, bireyi birey kılan duyguları hep bir yerde gerçekleştirmek isteriz. İşte şehir, ne kadar çok duygunun gerçekleştirilmesine olanak tanırsa, onları özgürce ve baskı altına almadan gerçekleştirilmesini sağlarsa, o oranda geleceğe ait olabilir. Şehrin bilinci de o oranda geleceği biçimleyebilir.

Büyük şehirler, her türlü duyguyu en karmaşık şekilde ve en karışık şekliyle, duyguların olumlu ve olumsuz özelliklerini bir arada sunarlar. Sürprizlere açıktır, büyük şehirler. Her an umulmadık bir sürpriz, acı veya tatlı bir sürpriz sizi bekler. Bütün bunlar aynı zamanda

duygularımızı bir şehirde gerçekleştirme olanaklarını bize sunan fırsatlardır.

Duyguların derinliğini ve sadeliğini, renkliliğini veya basitliğini, şiddeti, acımayı, merhameti veya şiddeti hep bir yerde bir şey vesilesiyle yaşarız. Bu olanakları bize ancak bir şehir sunabilir. Tüm çeşitliliğin kendisini ifade edebileceği, bütün karmaşanın birlikte bulunabildiği yer, yalnızca ve sadece şehirdir. Şehir ne kadar çok organize olmuş ve kültürel dokusu ne kadar yoğun ise, bana karakterinin farklı boyutlarını ve bilincinin derinliğini tanımama o kadar çok olanak verir. Şehir, gelişmişliği ölçüsünde; zenginliği, tarihi, sosyal, kültürel ve teknolojik olanakları ölçüsünde “şehir” olabilir. Sonuçta bilincimi de o oranda oluşturup, derinleştirebilir.

Yukarıda da işaret edildiği gibi “şehir nedir?” sorusunu, onun somut birtakım özellikleri çerçevesinde cevaplandırmaya çalıştım. Evet gerçekten de şehir, binaların, yolların spor salonlarının, parkların ve meydanların toplamından, yani somut birtakım özellikler açısından tanımlanabilir. Bu tanıma o şehrin kültürel, tarihi, sosyal özellikleri de eklenebilir. Bu özellikler aynı zamanda “şehrin bilinci”ni oluşturan temel unsurlar olarak da değerlendirilebilir. Fakat ne var ki asıl önemli olan nokta, bir şehrin bilincinin bireylerin bilinciyle olan etkileşimidir. Bu etkileşime ise basit, kendiliğinden oluşan ve daha da önemlisi tekyönlü bir özelliğe sahip değildir.

Her birey, o şehirdeki anılarıyla o şehrin bilincine kendisine ait bir şey katar ve sonra da o bilinçten pay alır. Fakat bu anılar her bireyde aynı derecede yoğun olmayabileceği gibi, olumlu özellikler de taşımayabilir. Şehir, bireylerde şiddet duygusu da oluşturabilir ve bir şehir her bireye aynı “yakınlık”ta da olmayabilir.

Bir şehrin bireylere (mümkün olduğunca) aynı yakınlıkta olabilmesinin temel koşulu, organize olmasıdır; bu da o şehri ulaşılabilir kılar. Her birey şehrin sahip olduğu olanaklara ulaşabilmelidir. Bunlar olmadığında, bireyler, şehri “ötekileştirir”. Birey o şehri kendi dışına atar, kendini şehre ve şehri kendine yabancılaştırır. Bu koşullar altında birey, o şehrin bilincine olumlu bir katkı yapamayacaktır; çünkü bu konuda kendi bilinci yeteri bir düzeye ve derinliğe ulaşamamıştır. Şehrin bilinci işte tam da burada karşımıza çıkar; bir anlam ve varlık kazanır.

Şehir, insanı kendisiyle yüzleştirir.

Şehir, insanı kendi kendisine ulaşabilir veya kendisinden uzaklaştırabilir.

Şehir, insanı, ulaşılabilir kılar.